

Gemeente Wierden
T.a.v. Gemeenteraad en College van B&W

onderwerp: reactie op het "Voorgenomen beleid windenergie. Voorlopig indicatief zoekgebied en uitgangspunten"

Dalfsen, 31 mei 2023

Geacht College, geachte gemeenteraadsleden,

Wij hebben kennis genomen van het beleidsstuk "Voorgenomen beleid windenergie. Voorlopig indicatief zoekgebied en uitgangspunten". In deze brief geven wij een reactie op het zoekgebied voor windturbines nabij het Wierdense Veld (kaartje, zie volgende bladzijde). De Stichting Landschap Overijssel is eigenaar en beheerder van het natuurgebied Wierdense Veld.

Landschap Overijssel onderschrijft de noodzaak van de energietransitie en ziet grote urgentie in het doordacht vormgeven van de energietransitie in Overijssel. Klimaatverandering is namelijk een grote bedreiging voor natuur en landschap.

Landschap Overijssel staat voor behoud en versterking van:

- Natuurwaarden
- Landschappelijke waarden
- Cultuurhistorische waarden
- Belevingswaarde van natuur en landschap voor inwoners en recreanten

Proces keuze zoekgebied Wierdense Veld

Op 2 mei is het windbeleid vastgesteld. Enkele dagen later vernamen wij uit de media dat de gemeente voornemens is om het zoekgebied Wierdense Veld aan te wijzen. Op 10 mei vond de inloopbijeenkomst plaats. Op 25 mei hebben wij een gesprek met wethouder Kortenhoven gevoerd.

Als natuur- en landschapsorganisaties werden wij de afgelopen jaren zo nu en dan betrokken bij het proces van de Regionale Energiestrategie Twente. Wij werden uitgenodigd om mee te denken op

Voorlopig indicatief zoekgebied windenergie zoals opgenomen in het beleidsstuk "Voorgenomen beleid windenergie" van gemeente Wierden.

hoofdpijnen. Tevens hebben in 2020 wij een pamflet geschreven dat een handreiking biedt op het thema 'landschap', op hoofdpijnen. De afgelopen weken is het proces voor het aanwijzen van zoekgebieden in een stroomversnelling gekomen. Wij betreuren het dat wij niet betrokken zijn om mee te denken over de afweging tussen zoekgebieden voor windturbines. Ook hadden wij graag informatie aangeleverd over **natuurwaarden** in en nabij de zoekgebieden.

Juist vanwege het gevoelige proces aangaande natuurherstel in het kader van N2000, is het van groot belang om elkaar op bestuurlijk niveau tijdig te informeren over voorgenomen stappen. En dus elkaar niet te verrassen. Deze samenwerkingsafspraken zijn onderdeel van 'Samen Werkt Beter'.

Afweging zoekgebieden

De gezamenlijke Twentse gemeenten hebben afgesproken om in 2030 1,5 TWh elektriciteit te produceren uit zonne- en windenergie. Dit is dus een regionale opgave, die vraagt om een regionale afweging tussen potentiële zoekgebieden. Daarom waarderen wij het dat er op regionaal niveau een planMER wordt opgesteld. Die planMER maakt het mogelijk om alle zoekgebieden eerlijk te vergelijken qua effecten op landschap, natuur, acceptatie, gezondheid, kosteneffectiviteit en systeemefficiëntie. Wij hebben op 20 maart een brief aan de RES Twente gestuurd waarin wij stellen dat in de MER, aanvullend op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau, óók rekening moet worden gehouden met cumulatieve effecten van diverse windparken op natuurwaarden. Tevens hebben wij in die brief verzocht om ook foeragegedrag van diersoorten te onderzoeken.

In het beleidskader van de gemeente Wierden ziet Landschap Overijssel **geen complete vergelijking van zoekgebieden binnen gemeente Wierden** en op de schaal van regio Twente. Er zijn in Twente potentiële zoekgebieden voor windturbines die per saldo minder schade aanbrengen aan de opstelsom van natuurwaarden, landschappelijke waarden en hinder voor omwonenden.

In de lijst van afwegingscriteria die de gemeente gebruikt, staan natuurwaarden niet genoemd. Ook het aspect clustering zou in de lijst moeten staan. We vinden het uiterst onzorgvuldig dat natuurwaarden niet meegewogen zijn in de keuze voor dit zoekgebied. En dat terwijl we hier over een enorm N2000 terrein van 420 ha praten! Hierdoor bestaat ook het grote risico dat een eventueel plan op basis van natuurwaarden uiteindelijk de eindstreep niet haalt. Dit zijn namelijk geen vrijblijvende afwegingsfactoren maar juridisch geborgde waarden. Hieronder gaan we daar nader op in.

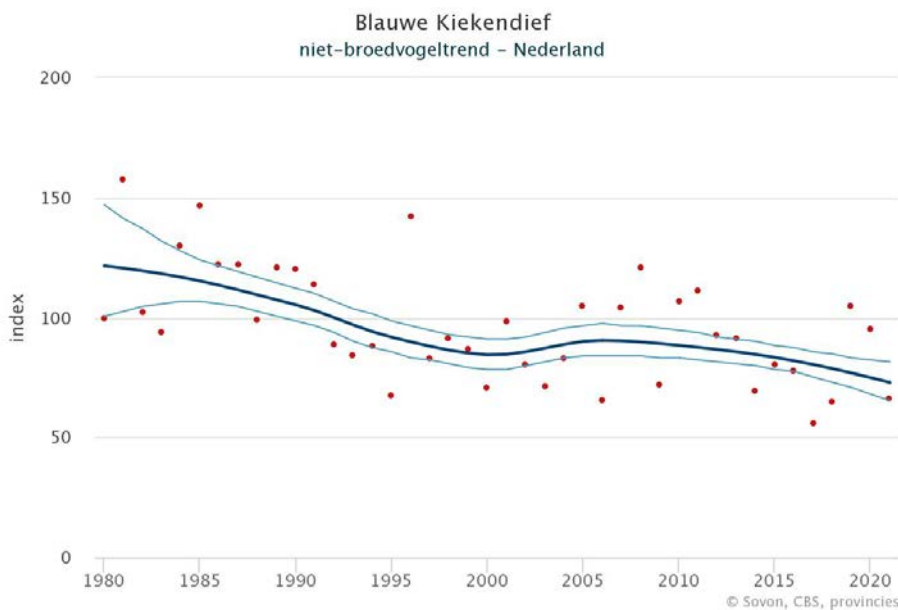
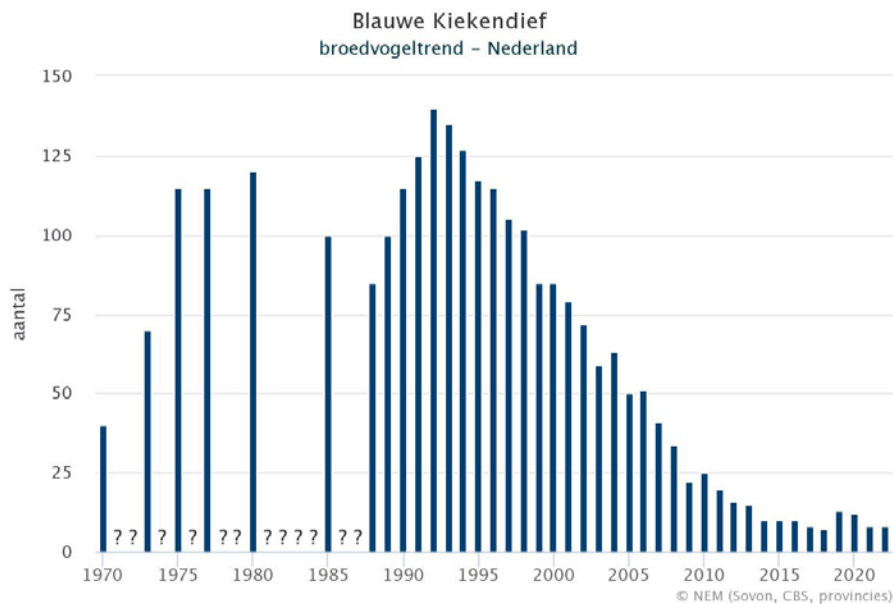
Het woordje 'natuur' wordt slechts genoemd in het beleidsstuk "Voorgenomen beleid windenergie" op pagina 12, waar het gaat om 'inpassing'.

Ecologische bezwaren Wierdense Veld

Het Wierdense Veld is een N2000 terrein. En geniet zogenaamde 'gebiedsbescherming' volgens de Europese 'habitatrictlijn'. Dit houdt in dat de aanwezigheid van beschermde soorten in stand gehouden moeten worden. Daarnaast geldt de 'soortenbescherming' vanuit de Europese 'vogelrichtlijn'. Deze bescherming geldt binnen het N2000 gebied en buiten het N2000 gebied. Dus ook voor vogelsoorten die van het ene naar het andere natuurgebied vliegen en voor soorten die het Wierdense Veld en omgeving passeren op trek naar andere gebieden. Er komen vele beschermde soorten voor in en rond het Wierdense Veld. Zoals de blauwe kiekendief, kraanvogel, korhoen, nachtzwaluw en de gladde slang. Een aantal soorten behandelen we hieronder.

Blauwe kiekendief

De Blauwe Kiekendief is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Voor deze soort zijn in Nederland Natura 2000-gebieden aangewezen als broedvogel. Zowel de Staat van Instandhouding van de Blauwe Kiekendief als broedvogel als ook de Staat van Instandhouding als niet-broedvogel, zijn in Nederland beiden beoordeeld als "**zeer ongunstig**" [bron Sovon, 2022]. De aantallen broedvogels en niet-broedvogels nemen de afgelopen decennia gestaag af, zie onderstaande grafieken.

Op Oost Nederlandse schaal zijn het Wierdense Veld en de Engbertsdijkvenen de belangrijkste gebieden voor de blauwe kiekendief. Bij de Engbertsdijkvenen zijn zowel op Duits grondgebied, als op grondgebied van gemeente Hardenberg, als ook op grondgebied van gemeente Tubbergen zoekgebieden voor windturbines in onderzoek. Die cumulatieve effecten zijn al enorm. Indien er ook nog windturbines bij het Wierdense Veld komen, dan is de schade voor de blauwe kiekendief nóg groter.

Het werk van Landschap Overijssel wordt mede mogelijk gemaakt door de Nationale Postcode Loterij en vele donateurs, vrijwilligers en sponsors.

IBAN: NL21 ABNA 0445 7543 70
BIC: ABNANL2A
BTW nr: NL002934243B01
KvK regio Zwolle: 41022135

De blauwe kiekendief beweegt zich in de schemer en bijna donker door het gebied. In die periode van de dag zijn de wieken van windmolens zeer slecht waarneembaar voor de vogels. Daardoor is het aanvaringsrisico hoog. Tevens vormen de windmolens een barrière waardoor het gebied minder aantrekkelijk wordt voor kiekendieven. Wij verwachten dat er met de komst van windturbines een kritische situatie zal ontstaan voor deze soort. Nader onderzoek is noodzakelijk om de te verwachten effecten gedetailleerder vast te stellen.

Stilstandvoorziening niet geschikt voor blauwe kiekendief en nachtzwaluw

Er zijn windparken die uitgevoerd zijn met detectieapparatuur. Grote roofvogels kunnen gedetecteerd worden, waarna de turbine direct afgeremd kan worden tot een dermate langzame rotatie dat de vogels veilig kunnen passeren. Deze techniek werkt voor grote vogelsoorten zoals de zeearend of de kraanvogel. Vanwege hun grote formaat en relatief langzame vlucht kunnen ze tijdig gedetecteerd worden. Echter, blauwe kiekendieven en nachtzwaluwen zijn vele malen kleiner en vliegen snel. Daardoor zijn deze soorten niet of nauwelijks tijdig te detecteren.

Voor meer informatie de effecten van windturbines op de blauwe kiekendief, verwijs ik naar de bijlage bij deze brief die is opgesteld door Ben Koks, onafhankelijk vogelexpert.

Kraanvogel

Landschap Overijssel investeert al bijna 10 jaar in het verbeteren van het leefgebied van de kraanvogel. Sinds 2016 is de kraanvogel naar het Wierdense Veld gekomen. De kraanvogel broedt in het Wierdense Veld en foerageert voornamelijk in het agrarisch gebied aan Noordzijde en Oostzijde van het Wierdense Veld. Windturbines verstoren het foerageergebied.

Korhoenders

Korhoenders komen in Overijssel vooral voor op de Sallandse heuvelrug. Maar ook op het Wierdense Veld komt het korhoen voor. De populatie dient door de overheid beschermd te worden. De huidige populatie op de Sallandse Heuvelrug is klein, en daardoor kwetsbaar. Alterra heeft een advies opgesteld waarin wordt gesteld dat er satelliet populaties in de omgeving van de Sallandse Heuvelrug nodig zijn om die populatie in stand te houden. Het Wierdense Veld wordt beschouwd als één van de natuurterreinen met een – te versterken - satellietpopulatie.

Grondwaterstand en bodemstabiliteit

Het hoogveen dat voorkomt op het Wierdense Veld is zeldzaam. Het wordt gevoed door regenwater. Onder het hoogveen bevindt zich een ondoorlatende laag in de bodem. Er is een hoge grondwaterstand nodig om te voorkomen dat deze ondoorlatende laag uitdroogt. Indien deze laag zou uitdrogen of op andere wijze beschadigd raakt, dan loopt het hoogveensysteem leeg en sterft het hoogveen af. Dit betekent dat bemaling tijdens de bouwfase van de fundering van windturbines niet zomaar mogelijk is. Er dient onderzocht te worden of dit een knelpunt is zowel voor de bouwfase als de operationele fase van windmolens.

Momenteel loopt de modelstudie naar de benodigde vernatting buiten de N2000 begrenzing en met name aan de Oostgrens van het Wierdense Veld. Het is zeer waarschijnlijk dat het gebied ten Oosten van het Wierdense Veld in de toekomst verder wordt vernat. Vernatting heeft gevolgen voor de bodemstabiliteit. Er zal onderzocht moeten worden of de bodem überhaupt voldoende stabiliteit heeft voor het plaatsen van windturbines.

Ecologische verbindingszone

De N35 en de spoorlijn vormen een barrière voor dieren die zich van het ene naar het andere natuurgebied begeven. In de toekomst wordt deze barrière nog groter als de N35 en het spoor verbreed worden. Rijkswaterstaat gaat een ecoduct aanleggen dat de verbinding tussen natuurgebieden mogelijk maakt. Hiermee ontstaat een functionele ecologische verbinding tussen de natuurterreinen van het Wierdense Veld, via het Notterveld naar het Reggegebied.

Het ecoduct en de Ecozone bij bedrijventerrein 't Lochter III worden aangelegd ter compensatie van de uitbreiding van dat bedrijventerrein. Een goed werkend ecoduct en Ecozone zijn dus een verplichting uit het verleden.

Onder andere reeën, dassen, gladde slang (beschermd volgens habitatrichtlijn) en de levendbarende hagedis gaan straks gebruik maken van het ecoduct en de Ecozone. Juist in de omgeving van het ecoduct is het van groot belang om passerende dieren niet te verstoren. Als dieren verstoord worden door slagschaduw, geluid en/of visuele verstoring door windmolens, dan werkt het ecoduct niet optimaal.

Wij verwachten dat alle in deze brief genoemde effecten op natuurwaarden uitvoerig worden onderzocht, gemitigeerd en in het uiterste geval gecompenseerd.

Natuur- en landschapsbeleving Wierdense Veld

Hoogveengebieden kenmerken zich door hun uitgestrektheid, stilte, en minimale aanwezigheid van menselijke invloeden. Het is een landschap waar je je buiten de bewoonde wereld kan wanen. De 'leegte' en 'stilte' van hoogvenen zijn voor mensen zeldzame waarden die je nog maar weinig tegenkomt in Overijssel. Die unieke beleving gaat verloren als men vrijwel constant windturbines ziet draaien.

Landschappelijke en cultuurhistorische waarden van het zoekgebied

Het zoekgebied ligt in het gebied dat qua landschapstype wordt aangeduid als 'jong ontginningslandschap'. Het betreft een landschap dat relatief weinig cultuurhistorische waarden bevat

en relatief grootschalig is verkaveld. In principe vindt Landschap Overijssel dat landschapstype passend voor windenergie, mits een landschappelijk goede opstelling wordt gekozen en mits er ter compensatie en mitigatie geïnvesteerd wordt in het landschap in de omgeving. (zie ook het provinciale beleid 'Kwaliteitsimpuls groene omgeving').

Eén van de uitgangspunten van onze visie op windenergie in het landschap, is clustering. Dit is tevens een uitgangspunt van de Regionale Energiestrategie en de windladder van de provincie. We hebben twijfels of dit zoekgebied voldoende bijdraagt aan clustering van windturbines. En dus het voorkomen van verspreiding. Verspreiding van windmolens door de provincie heeft als nadelig gevolg dat vele natuurgebieden en landschappen aangetast worden. Tevens doet verspreiding afbreuk aan de diversiteit van landschappen.

Verlichting windturbines

Duisternis is één van de kernwaarden van het Wierdense Veld. Met de aanwezigheid van windmolens en hun lichtjes, wordt deze kernwaarde geschaad. Nachtelijke verlichting op windturbines heeft een groot negatief effect op de beleving van het omliggende landschap.

Conclusies

Wij zien op basis van de kennis en informatie die momenteel voor handen is grote bezwaren en een groot afbreukrisico voor dit zoekgebied voor windturbines. Nader onderzoek naar natuurwaarden is nodig om te bepalen of windturbines hier überhaupt juridisch mogelijk zijn. Tevens verwachten wij een betere afweging tussen zoekgebieden op Twentse schaal.

Wilt u contact met ons opnemen naar aanleiding van deze brief, dan kunt u Fleur Schilt benaderen fleur.schilt@landschapoverijssel.nl

Met vriendelijke groet,

M. Sijbom
Directeur Landschap Overijssel

Bijlage: Kiekendieven en windturbines rondom het Wierdense Veld, Ben Koks, 26 mei 2023